

Handläggare: Elisabeth Forsberg Uvemo
Telefon: 08-508 33 010

Till
Utbildningsnämnden
2011-05-23

Översyn av skolornas arbete mot mobbning

Svar på skrivelse från Lotta Edholm (FP), Johanna Sjö (M), Erik Slottner (KD) och Helen Törnqvist (C).

Förslag till beslut

Förvaltningen föreslår att utbildningsnämnden beslutar följande:

Utbildningsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på skrivelsen.

Thomas Persson
Direktör

Håkan Edman
Grundskolechef

Sammanfattning

I en skrivelse från Lotta Edholm (FP), Johanna Sjö (M), Erik Slottner (KD) och Helen Törnqvist (C) begärs en översyn av antimobbningsarbete i Stockholms skolor där det säkerställs att arbetet vilar på vetenskapliga metoder.

Arbetet med trygghet och studiero är ett högt prioriterat område i Stockholm stad. Utbildningsförvaltningen förespråkar, precis som Skolverket, att skolorna utgår från Skolverkets allmänna råd och skapar ett systematiskt arbete utifrån den enskilda skolans unika förutsättningar.

Gemensamma riktlinjer, kompetensutvecklingsåtgärder och stödmaterial finns för att stödja skolorna i deras lokala arbete. Skolverkets stödmaterial ”*Vad fungerar? Resultat av utvärdering av metoder mot mobbning*” beskriver insatser som bidrar till att minska förekomsten av mobbning under rubrikerna Främjande, Förebyggande samt Upptäckande och Åtgärdande.

En särskild översyn av skolornas arbete mot mobbning kommer att göras i samband med årets pedagogiska revisioner, som tillsammans med övriga uppföljningar utgör en kartläggning av egen regi skolornas arbete mot mobbning.

Utbildningsförvaltningen föreslår utbildningsnämnden att godkänna förvaltningens synpunkter som svar på skrivelsen.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom utbildningsförvaltningens grundskoleavdelning.

Bakgrund

I en skrivelse från Lotta Edholm (FP), Johanna Sjö (M), Erik Slottner (KD) och Helen Törnqvist (C) begärs en översyn av antimobbningsarbete i Stockholms skolor där det säkerställs att arbetet vilar på vetenskapliga metoder. Förvaltningen anmodas att återkomma med en kartläggning och eventuellt förslag till åtgärder. I skrivelsen påtalas att det är av största vikt att ingen ska behöva vara rädd för att gå till skolan och att allt arbete ska vara evidensbaserat och resultatnriktat.

Förvaltningens synpunkter

Hur ser det ut i stadens skolor?

Resultat från Stockholmsenkäten 2010 visar att det pågående arbetet för att skapa en trygg skola har en klar positiv trend. Stockholmsenkäten genomförs i grundskolans årskurs 9 och gymnasiets år 2. Den syftar till att kartlägga drogvanor, kriminalitet, skolk, mobbning samt risk- och skyddsfaktorer. Exempelvis har andelen elever som mobbar minskat från 2006 och även elever som utsatts för kränkningar har minskat.

I Elevhälsorapporten 2010 framhålls att de flesta elever i Stockholms stads skolor trivs bra eller mycket bra och känner trygghet. Även av stadens brukarundersökning 2010 framgår att en högre andel av eleverna än året innan anger att de känner sig trygga. Det är dock fortfarande 12 procent av eleverna i årskurs 5 och 18 procent av eleverna i årskurs 8 som ger ett lågt betyg på möjligheten att känna sig trygg i skolan.

Stadens inspektörer anser att de flesta skolor bedriver ett gott arbete med att främja likabehandling och förebygga diskriminering och kränkande behandling. Riktlinjer och planer uppdateras regelbundet men de anser att skolornas arbete måste bli mer målstyrt och systematiskt med ordentliga uppföljningar av effekter av insatta åtgärder. Det som oftast saknas är en ordentlig lokal kartläggning. Planerna bör bättre förankras i hela personalgruppen så att de verkligen används som ett verktyg för att främja en god psykosocial miljö och elevers och

vårdnadshavares medverkan i upprättandet av planerna bör förbättras. Denna bild överensstämmer väl med skolinspektionens bild av skolornas arbete med likabehandlingsplaner. Enligt deras senaste rapport är det kartläggningen av verksamhetens specifika behov och elevernas deltagande i upprättandet av likabehandlingsplanerna som är de vanligaste bristerna.

Pågående och genomfört arbete i staden

Målet för Stockholms stads grundskolor är att alla elever ska omfattas av en god fysisk och psykosocial miljö. Arbetet med trygghet och studiero är ett högt prioriterat område i Stockholms stad och i det arbetet är just arbetet mot skolk, diskriminering, mobbning och annan kränkande behandling centralt.

Gemensamma riktlinjer för arbetet med trygghet och studiero har tagits fram i syfte att konkretisera ansvar och befogenheter på olika nivåer. Riktlinjerna ska utgöra ett stöd i skolornas arbete när olika situationer uppstår och för de planer och rutiner skolorna ska/behöver ha. Detta material reviderades hösten 2010 i relation till förändrad lagstiftning och kommer att än en gång ses över i samband med att den nya Skollagen ska tillämpas från och med den 1 juli 2011. En uppdaterad version kommer att ges ut i samband med höstterminens start 2011.

Alla skolor i staden har likabehandlingsplaner och har också att följa riktlinjerna i arbetet med trygghet och studiero. I en mål- och resultatstyrd verksamhet är det den enskilda skolans (rektors) ansvar att avgöra hur arbetet ska bedrivas samt ta ansvar för resultatet. Skolhuvudmannens ansvar är att ge förutsättningar för detta och följa upp resultaten.

För att stödja skolorna finns idag en webbsida på www.pedagogstockholm.se. Där finns en mängd inspiration och stöd för skolorna i det främjande, förebyggande och åtgärdande arbetet. Här kan man hitta goda exempel på likabehandlingsplaner, länkar till diskrimineringsombudsmannens material för att upprätta en likabehandlingsplan som följer aktuell lagstiftning, exempel på hur man kan göra en lokal kartläggning, länkar till organisationer som kan erbjuda stöd (polis, kyrkan m.fl.) och länkar till all aktuell lagstiftning.

Under 2010 deltog 100 medarbetare från 45 grundskolor i staden i en kompetensutvecklingsinsats för att stärka skolornas likabehandlingsarbete. Syftet med denna satsning har varit att stärka den lokala kompetensen för att förbättra arbetet i stadens skolor kring mobbning, kränkande behandling, diskriminering och likabehandling. Förvaltningen har även tagit fram ett stödmaterial

för att underlätta för skolorna att ta fram likabehandlingsplaner/planer mot kränkande behandling som följer gällande lagstiftning.

Även inom ramen för projektet ”En jämställdhetsintegrerad skola”, under 2010, har skolorna fått stöd för att utveckla sitt arbete med likabehandling. Under 2011 har skolor inbjudits till seminarier under temat ”Likabehandlingsarbetet – lagstiftningen, planen och verkligheten!”. 46 skolor har deltagit i detta seminarium.

Förvaltningen har under året även arbetat för att öka frånvaroregistreringen i Stockholm Skolwebb. Resultatet är att i slutet av år 2010 använde i det närmaste samtliga skolor (133 st) systemet. Fortfarande återstår arbete innan användningen är helt kvalitetssäker.

Skolverkets utvärdering av program mot mobbning

Skolverket har gjort en omfattande utvärdering av metoder som används mot mobbning och är kritisk till att använda färdiga programkoncept. 10 000 elever i årskurs 4-9 vid totalt 39 skolor i landet har deltagit i studien. De åtta program som undersökts är Friends, SET, Lions Quest, Olweusprogrammet, Farstametoden, Skolkomet, Skolmedling och Stegvis. Studien bygger på enkätundersökningar och intervjuer. Den har pågått i tre år och har utförts av sju forskare under ledning av Skolverket. Studien är unik eftersom den omfattar stora mängder kvalitativa och kvantitativa data.

Alla åtta granskade program innehåller inslag som är såväl effektiva som ineffektiva eller rentav riskerar att öka mobbningen. Skolverket kan därför inte rekommendera att skolorna använder något av de granskade programmen fullt ut i arbetet mot mobbning. Samtidigt säger man i utvärderingen att ingen av de 39 utvärderade skolorna använder enbart ett program utan de använder olika delar i olika program.

Alla program innehåller insatser som kan vara effektiva men också insatser som är ineffektiva och insatser som kan leda till att elever kränks. Två insatser riskerar att leda till ökad mobbning. Det handlar om schemalagda särskilda lektioner för alla klasser och elever som fungerar som observatörer eller rapportörer - till exempel kamratstödjare.

Studien visar att 7-8 procent av eleverna har utsatts för mobbning. 1,5 procent, eller motsvarande 13 000 elever har utsatts för långvarig mobbning. I motsats till tidigare studier visar den här rapporten att flickor är lika utsatta som pojkar. En

helt ny upptäckt är också att insatser fungerar olika för pojkar och flickor. Studien visar att det som hjälper för pojkar till och med kan ha negativ effekt för flickor och tvärtom. Det lär oss att mobbning är ett komplext problem som inte går att motverka bara genom en enda universalmetod. Inget av de utvärderade programmen tar hänsyn till pojkars och flickors olika behov av insatser.

Hur går vi vidare?

Utbildningsförvaltningen förespråkar, precis som Skolverket och stadens egna inspektörer, att skolorna utgår från Skolverkets allmänna råd och skapar ett systematiskt arbete utifrån den enskilda skolans unika förutsättningar.

Skolans arbete måste utgå från en lokal kartläggning som ska utgöra grunden för upprättandet av en likabehandlingsplan/plan mot kränkande behandling. I denna ska det främjande, förebyggande och åtgärdande arbetet beskrivas. Att hävda att allt ska vila på vetenskapliga metoder är svårt eftersom väldigt lite inom detta områdesfält är beforskat. Däremot är det viktigt att stadens skolor hela tiden håller sig ajour med nya rön och också har egna lokala uppföljnings- och utvärderingsprocesser för att följa effekterna av de insatser/åtgärder de själva väljer för sitt arbete. Ett mer systematiskt arbete bör utvecklas på varje enskild skola för att synliggöra framgångsrika strategier inom detta så viktiga område.

Den av Skolverket genomförda utvärderingen av åtta program mot mobbning och det framtagna stödmaterialet *"Vad fungerar? Resultat av utvärdering av metoder mot mobbning"* har förts ut till samtliga grundskolor i stadens regi. Skolverkets utvärdering ger stöd för att följande insatser utifrån den lokala skolans situation och behov bidrar till att minska förekomsten av mobbning. Insatserna beskrivs under rubrikerna Främjande, Förebyggande samt Upptäckande och Åtgärdande.

Främjande: Elevers aktiva medverkan i det förebyggande arbetet mot mobbning och relationsfrämjande insatser mellan elever.

Förebyggande: Uppföljning/utvärdering – kartläggningar genomförs regelbundet av elevernas situation när det gäller mobbning och resultaten används för att utveckla och justera insatserna. Personalutbildning, ordningsregler, som är framtagna i samarbete mellan personal och elever samt disciplinära strategier vid oacceptabelt beteende beskrivs som förebyggande insatser som minskar mobbning.

Upptäckande och åtgärdande: Rastvaktssystem, åtgärder för mobbare och åtgärder för mobbade, antimobbningsteam, trygghetsgrupp eller dylikt samt dokumentation

av ärenden som görs utifrån utarbetade rutiner är insatser som utvärderingen visar minskar mobbningen.

Skolverkets utvärdering och framtagna stödmaterial kommer att utgöra ett viktigt stöd för det fortsatta arbetet. Flera skolor använder delar av de utvärderade programmen och har nu att se över sitt arbete i relation till vad som framkommit i Skolverkets utvärdering.

Som tidigare presenterats så ökar upplevelsen av trygghet i stadens skolor men fortsatt finns en alltför stor grupp elever som inte känner sig trygga. De satsningar som genomförts från central förvaltning stämmer väl överens med det Skolverket förespråkar i sin utvärdering. Skolverkets allmänna råd ska utgöra bas för upprättandet av den lokala likabehandlingsplanen/planen mot kränkande behandling. Denna inriktning kommer framledes att utgöra plattformen för centrala satsningar mot diskriminering, mobbning och kränkande behandling.

Uppföljning

Uppföljning sker alltid i samband med skolornas kvalitetsredovisningar där också uppföljning av likabehandlingsplanen ingår. I direkt anslutning till inlämningen av skolornas kvalitetsredovisning genomförs också den så kallade pedagogiska revisionen. Där sker en fördjupad diskussion, utifrån kvalitetsredovisningen, mellan biträdande grundskolechef och varje skolas ledningsgrupp. Vid årets pedagogiska revisioner kommer arbetet med likabehandling att vara ett fokusområde. Där ska säkerställas att samtliga skolor har använt Skolverkets utvärdering och stödmaterial för att förbättra sitt arbete mot mobbning och att de följer rekommendationerna i de allmänna råden.

Den särskilda översynen av skolornas arbete mot mobbning vid årets pedagogiska revisioner kommer tillsammans med övriga uppföljningar att utgöra en kartläggning av egen regi skolornas arbete.

Förvaltningens förslag

Utbildningsförvaltningen föreslår utbildningsnämnden att godkänna förvaltningens synpunkter som svar på skrivelsen.

Bilaga

Skrivelse gällande översyn av skolornas arbete mot mobbning från Lotta Edholm (FP), Johanna Sjö (M), Erik Slottner (KD) och Helen Törnqvist (C).